

2023-05-04

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar - ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans, (SOU 2023:9), yttrande till socialdepartementet, dnr S2023/00990

Sammanfattning

Linköpings kommun är i sin helhet positiv till utredningens förslag, och ser flera fördelar med att Försäkringskassan tar ett helhetsansvar för personlig assistans, inklusive sjuklönekostnader.

Utredningens förslag att kommunen ska behålla vissa ärenden är kommunen dock kritisk till. Kommunen anser att det finns flera nackdelar med förslaget, och framförallt att det inte är klarlagt vilka ärenden som kommunen skulle behålla. Detta medför risker kring gränsdragning, men även en ökad risk för övervältring av kostnader på kommunen.

Kommunen vill betona vikten av att fysiska möten med den enskilde genomförs både vid utredning och vid uppföljning av personlig assistans. Fysiska möten är viktiga både för den enskildes rättssäkerhet, men även för att motverka fusk och oegentligheter inom personlig assistans. Vidare är det av största betydelse att kommunerna och Försäkringskassan samordnar sina insatser, samt att myndigheterna ges rätt förutsättningar för att kunna utbyta information om vilka insatser och dess omfattning respektive myndighet har beslutat om.

Kommunernas ansvar för att utföra personlig assistans

Kommunen tillstyrker förslaget om att kommunerna även fortsättningsvis ska utföra personlig assistans om den enskilde begär det. Det är en logisk följd utifrån kommunens yttersta ansvar enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL).

Samordning av insatser enligt LSS mellan Försäkringskassan och kommun

Generellt behövs en god samordning av insatser mellan kommunerna och Försäkringskassan eftersom ansvaret för insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), utöver personlig assistans, kommer att ligga kvar på kommunerna.

Därtill har kommunerna även ett ansvar för insatser enligt SoL, vilket många enskilda som har personlig assistans även har.

För att kommunerna ska kunna bedöma och fatta beslut kring enskilda personers rätt till insatser enligt LSS eller SoL behöver kommunerna information från Försäkringskassan om den enskilde har beslut om personlig assistans och i vilken omfattning. På motsvarande sätt behöver Försäkringskassan information från kommunerna om enskilda personer har insatser enligt LSS eller SoL, då det kan påverka Försäkringskassans beslut om personlig assistans. Information mellan myndigheterna behöver även kunna lämnas då beslut i enskilda ärenden ändras. Det gäller såväl vid tillfälliga utökningar som beslut för längre tidsperioder. Att samordning mellan kommunerna och Försäkringskassan kan ske på ett smidigt sätt är viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt för den enskilde. Ett informationsutbyte mellan kommunerna och Försäkringskassan är även viktigt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, för att kommunerna ska kunna motverka välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter. Det behöver därför finnas en sekretessbrytande grund i offentlighets- och sekretesslagen 2009:400, (OSL).

Kommunernas uppgiftsskyldighet i samband med överlämnande till Försäkringskassan

Kommunen tillstyrker att en sekretessbrytande bestämmelse i form av uppgiftsskyldighet för kommunerna, att i samband med överföringen lämna över de uppgifter som är nödvändiga för att Försäkringskassan ska kunna fullgöra sitt uppdrag inom ramen för assistansen. Det behöver dock finnas en större tydlighet kring överföringsprocessen. Det behöver klargöras när ett ärende kan föras över, samt vilken huvudman som utreder nya ansökningar och ansökningar om utökning i befintliga beslut som kommer in under perioden för överföring av beslut/ärenden.

Finansiering och schablonbelopp

Att räkna in kostnader för sjuklöner i schablonbeloppet för personlig assistans skulle avsevärt minska administrationen, vilket är positivt. Eftersom sjuklönekostnaden i varje enskilt fall kan variera mycket är det dock svårt att hitta ett rimligt schablonbelopp som kompenserar för de faktiska kostnaderna. Det finns en stor risk att den höjda schablonersättningen i vissa fall inte täcker kostnaden för faktiska sjuklöner, medan det i andra fall innebär en kompensation som överstiger den faktiska kostnaden. Oavsett utförare alternativt då den enskilde är egen arbetsgivare behöver man säkerställa att ersättningen verkligen används för att utföra den personliga assistansen, och inte med automatik ger ett överskott som kommunen/utföraren/den assistansberättigade fritt kan disponera.

Utredningens förslag om att kommunerna inte längre ska vara skyldiga att finansiera de 20 första timmarna tillstyrker Linköpings kommun. Det är en logisk följd av att ansvaret för personlig assistans i sin helhet övergår till Försäkringskassan.

Kvalifikation för personlig assistans

Kommunen bedömer det rimligt att nuvarande kvalifikationer för rätt till personlig assistans behålls vid ett statligt huvudmannaskap. Dock framgår av utredningen att enskilda ska kunna få personlig assistans om de grundläggande behoven uppgår till minst 3 timmar per vecka. Kommunen är tveksam till att sätta gränsen för grundläggande behov så lågt som vid 3 timmar per vecka. I dagsläget utgår kommunen från praxis vid bedömningen av rätt till personlig assistans, vilket i de allra flesta fall innebär en lägsta gräns på 6-8 timmar per vecka för grundläggande behov.

Skärpta regler kring självbestämmande

Utredningen föreslår att arbetet med god kvalitet ska kompletteras med regler för att säkerställa den enskildes självbestämmande. Förslaget syftar till förbättrade möjligheter att följa upp att personlig assistans utförs med god kvalitet. Utredningen föreslår därför att begreppet god kvalitet ska förtydligas i fråga om självbestämmande.

Då upplevd kvalitet kan variera väldigt mycket mellan olika individer bedömer kommunen att det är svårt att kunna få fram en tydlig definition där det faktiskt går att mäta hur kvaliteten upplevs av enskilda personer. För personer där anhöriga utför hela eller stor del av assistansen kan det också innebära lojalitetskonflikter om den enskilde skulle uttrycka brister när det gäller självbestämmande och kvalitet. Det finns även personer som helt saknar eller har mycket begränsad förmåga att själv uttrycka sin vilja. Även här finns risk att andra personer gör sig till tolk för personen på ett felaktigt sätt.

Vikten av personliga möten vid utredning och uppföljning

När staten tar över ansvaret för den personliga assistansen vill kommunen betona vikten av att hembesök och/eller fysiska möten görs vid utredning och uppföljning. Kommunen bedömer att detta är särskilt viktigt för att få en helhetsbild av individens behov. Personlig assistans är också ett känt område där välfärdsbrottslighet förekommer. Hembesök och fysiska möten bedöms också som en viktig del i arbetet för att motverka fusk och oegentligheter inom assistansen. Vid samtal enbart via telefon och/eller digitala möten är risken stor att kontakten i stor utsträckning sker via anhörig/företrädare, särskilt då många i målgruppen för personlig assistans har svårt i kommunikationen med andra. Det gör det svårt att bedöma den enskildes behov. Fysiska möten behövs också för att se och bedöma den enskildes fysiska och kognitiva förmåga, samt vilka eventuella hjälpmedel som finns i hemmet. I samband med att staten övertar ansvaret för personlig assistans ser kommunen en risk att hembesök uteblir, på grund av att det i vissa fall blir stora geografiska avstånd mellan den enskilde och Försäkringskassans utredare. Det kan även finnas en risk att ansvar för hembesök i assistansärenden läggs över på kommunen, särskilt då kommunen har ett fortsatt ansvar för andra insatser enligt LSS och SoL. Kommunen kommer utifrån de insatser som kommunen ansvarar för fortsätta att genomföra hembesök och andra fysiska möten.

Kommunernas möjlighet att anmäla indikationer om bristande kvalitet till IVO

Utredningen bedömer att kommunerna behöver ha en fortsatt roll när det gäller kontroll kring assistansen. Därför föreslår utredningen att kommunerna *ska kunna anmäla till IVO om de får indikationer på att personlig assistans inte utförs med god kvalitet*. Här menar kommunen att kravet på att anmäla till IVO, om kommunen bedömer att personlig assistans inte utförs med god kvalitet, bör vara ännu tydligare. Får kommunen kännedom om att personlig assistans inte utförs med god kvalitet bör kommunen ha skyldighet att anmäla detta till IVO, oavsett vem som utför assistansen.

Ersättning till kommunerna

Kommunen tillstyrker utredningens förslag att kommunerna ska få ersättning för de kostnader för personlig assistans som de har haft efter ikraftträdandet fram till att Försäkringskassan tar över besluten. Det är viktigt att staten tar hela ansvaret för personlig assistans från och med 1 januari 2026 då förändringen ska träda i kraft.

Fortsatt ansvar för kommunerna för beslut som avviker från reglerna i socialförsäkringsbalken

Utredningen föreslår att ett fåtal beslut som kraftigt avviker från reglerna i socialförsäkringsbalken för att de ska kunna föras över till staten ska ligga kvar på kommunerna. I dessa ärenden ska kommunerna ha fortsatt ansvar. Förslaget är otydligt, och det framgår inte vilken typ av beslut/ärenden som ska ligga kvar på kommunerna, eller hur dessa ska hanteras. Här finns risk för oenighet mellan kommunerna och Försäkringskassan om ett ärende ska flyttas över eller inte.

De här frågorna behöver tydliggöras, då det annars finns en uppenbar risk för gränsdragningsproblematik mellan kommunerna och Försäkringskassan, vilket också kan medföra en risk för övervältring av kostnader på kommunerna. Det kan även bidra till en rättsosäkerhet för enskilda personer.

Kommunen avstyrker att vissa assistansärenden ska ligga kvar på kommunerna.

Anslag för kommunalekonomisk utjämning

Det är svårt att förutse vilka ekonomiska konsekvenser utredningens förslag om att minska den kommunalekonomiska utjämningen med 10 303 miljoner kronor kommer att få. Utredningens förslag att kommunerna också ska behålla vissa ärenden inom personlig assistans innebär ytterligare en osäkerhet kring vilken ekonomisk påverkan förändringen kommer att få för kommunerna. Därför ser kommunen att det finns en uppenbar risk att det för många kommuner kommer att innebära ökade kostnader i en redan ansträngd ekonomisk situation. Vilken effekt de minskade anslagen till kommunerna kommer att få behöver följas, och vid behov omprövas.

Övrigt

När det gäller överföringen från kommunen till Försäkringskassan föreslår utredningen att detta ska ske successivt för att ingen enskild ska drabbas negativt. Det är önskvärt att Försäkringskassan tar över besluten från kommunerna i sin helhet, med beslutad omfattning, tidsbegränsning och eventuella förbehåll.

Utredningen skriver att ingen kommer kunna få sitt beslut omprövat eller upphävt i samband med överföringen till Försäkringskassan. Man kan tolka det som att besluten då kommer att gälla tillsvidare. Ett sådant förfarande avstyrks, då kommunen tydligt ser att det finns behov både av omprövning och regelbunden uppföljning av assistansbesluten.